

AANLEG VAN EEN ONTMOETINGSPLEIN IN HET CENTRUM VAN KAPELLEN



TV LANDSCHAPSARCHITECTEN BLEYS ° MEYSMANS

OPDRACHT

PROJECT 509 VAN OPEN OPROEP 5 VIA VLAAMSE BOUWMEESTER

---

OPDRACHTGEVER

GEMEENTEBESTUUR KAPELLEN  
WAARNEMEND BURGEMEESTER KOEN HELSEN  
GEMEENTESECRETARIS HERMAN VAN DROMME  
ADMINISTRATIEF CENTRUM  
ANTWERPSESTEENWEG 130  
B - 2950 KAPELLEN  
TEL 03.660.66.00  
FAX 03.644.41.98  
EMAIL KAPELLEN.GEMEENTE@PUBLILINK.BE

## KANDIDAAT ONTWERPER

LANDSCHAPSARCHITECTEN BLEYS ° MEYSMANS  
TIJDELIJKE VERENIGING TUSSEN STUDIEBUREAU ARS HORTI EN STUDIEBUREAU GEERT MEYSMANS  
'S HERENBAAN 26A B - 2840 REET  
TEL 03.844.41.61 FAX 03.844.04.32  
WWW.ARSHORTI.BE INFO@ARSHORTI.BE  
WWW.MEYSMANS.BE GEERT.MEYSMANS@SKYNET.BE

Tijdelijke vereniging landschapsarchitecten Bleys ° Meysmans

Om onze leefruimte zo veel mogelijk te optimaliseren kwam een samenwerking tot stand tussen de landschapsarchitecten Jan Bleys en Geert Meysmans. Bleys behaalde graduaat in stedenbouw en monumenten-en landschapszorg. Zijn visie op ontwerpen wordt aangevuld door Meysmans, die meer aandacht heeft voor het ecologische facet. Zij streven naar een perfect uitgebalanceerde harmonie tussen het gebruik, de architectuur, de historiek en de ecologische waarde van de locatie. Hierbij respecteren we stevast de geest van de plek maar houden we evenzeer rekening met de actuele noden. De kostprijs wordt hierbij niet uit het oog verloren. Bleys en Meysmans hebben met hun team reeds aan diverse, succesvolle projecten gewerkt.

## MEDEWERKERS

JAN BLEYS	LANDSCHAPSARCHITECT BVTL, GRADUAAT STEDENBOUW, MONUMENTEN-EN LANDSCHAPSZORG
GEERT MEYSMANS	LANDSCHAPSARCHITECT BVTL, VESEL, DOCENT ERASMUS HOGESCHOOL BRUSSEL
TOMPY HOEDEL MANS	LANDSCHAPSARCHITECT, STUDENT STEDENBOUW
KATHLEEN COLE	GERMANIST, LANDSCHAPSARCHITECT
TOM STUBBE	STUDENT LANDSCHAPSARCHITECTUUR

## ENKELE REFERENTIES

### HERWAARDERING VAN HET PARK VAN BOOM

opdrachtgever: gemeentebestuur Boom  
datum: 2001-2002  
oppervlakte: 27 Ha  
architect: Paul Hassaerts

### LAUREAAT VOORSTEL OMGEVINGSAANLEG VAN HET ECOHUIS GELEGEN IN HET PROVINCIEDOMEIN HALVE MAAN DIEST

opdrachtgever: provincie Vlaams- Brabant  
datum: ontwerp 2003 - in progress  
oppervlakte: 1 Ha

### HERWAARDERING FORT 5 EDEGEM

opdrachtgever: gemeentebestuur Edegem  
datum: 2003 - in progress  
oppervlakte: 35 Ha

### HISTORISCH VOORONDERZOEK WITHOF (Minderhout)

opdrachtgever: fam. Bijnen  
datum: 2003  
oppervlakte: 1.2 Ha

INLEIDING	5
SITUERING	6
CONTEXT	7
VISIE	8
ONTWERP RUIMERE OMGEVING	9
ONTWERP	10
VERKLARING	11-12
DOORSNEDE	13
HOROSCOOP	14
LICHTKRANT	15
ZICHT OP TERRASJES	16
RIJDEN OP DE ANTWERPSE STEENWEG	17
OVERSTEEKPLAATS	18
PLANPROCES	19
KOSTENRAMING	20
BESLUIT	21



Voor het ontwerp van het nieuw plein ondersteunen we de doelstellingen van de goedgekeurde BPA. Deze heeft de ambitie het centrum te herwaarderen. De voorgestelde oplossingen voor het verkeersinfarct worden opgenomen maar zijn niet determinerend voor ons voorstel.

De Antwerpsesteenweg die tot gewestweg is geëvolueerd, brengt de te ontwerpen plek ruimtelijk en functioneel uit evenwicht. De doorgangsfunctie van deze steenweg belast de lokale mobiliteit, vermindert de leefbaarheid en heeft typische centrumvoorzieningen uit de kern verdreven. De huidige kern mist identiteit en oriëntatie.

Rond de kern liggen, binnen loopafstand, verschillende buurten met een zeer verscheiden karakter. Zij bieden bewoners en gebruikers grote variatie en een boeiende scenografie. Door onduidelijke signalisatie en een onvoldoende leesbare stedelijke structuur is de vindbaarheid van deze publieke voorzieningen echter niet altijd even goed.

Veel mensen zijn rond de kern onderweg, wachten aan bushaltes, steken kruispunten over maar vinden geen echte rust- en ontmoetingsplek. De beslissing tot sloop van de oude supermarkt en aanpalende parking houdt kansen in om een oriënterend ontmoetingsplein voor de gemeente te realiseren.

Vanuit dit oogpunt worden voor ons de troeven van de nieuwe plek duidelijk; een nieuwe open ruimte waarbij de verscheidenheid van sociaal gebeuren, de diversiteit van het straatgabariet, het kleurenspeel van de gevels en hun reclame positief en inclusief kunnen benut worden. Samen met de monumentale gevel van het gemeentehuis als herkenningspunt zijn dit de genen die de site coderen en onze aanknoop- en interactiepunten van het ontwerp vormen.

landschapsarchitecten Bleys ° Meysmans

maart 2004



De gemeente Kapellen ligt ten noorden van Antwerpen in de Voorkempen op de overgang van zandig Vlaanderen naar het poldergebied van het Scheldebekken. De gemeente grenst aan de Nederlandse gemeente Woensdrecht en de gemeenten Stabroek, Kalmthout, Wuustwezel, Brasschaat en Ekeren (stad Antwerpen).

Ze heeft een oppervlakte van 37,11 km<sup>2</sup> en telt 26.000 inwoners.

De autosnelwegen A12 en E19 ontsluiten de gemeente.



Kapellen centrum is gelegen aan een kruispunt van vijf wegen, waar zich de historische kern ontwikkelde. Op dit kruispunt domineert het monumentale en voormalige gemeentehuis, de dorpskerk bevindt zich even verderop. De woon- en handelsfunctie, alsook de transitfunctie voor het verkeer geven het centrum een levendig to zeer druk karakter.

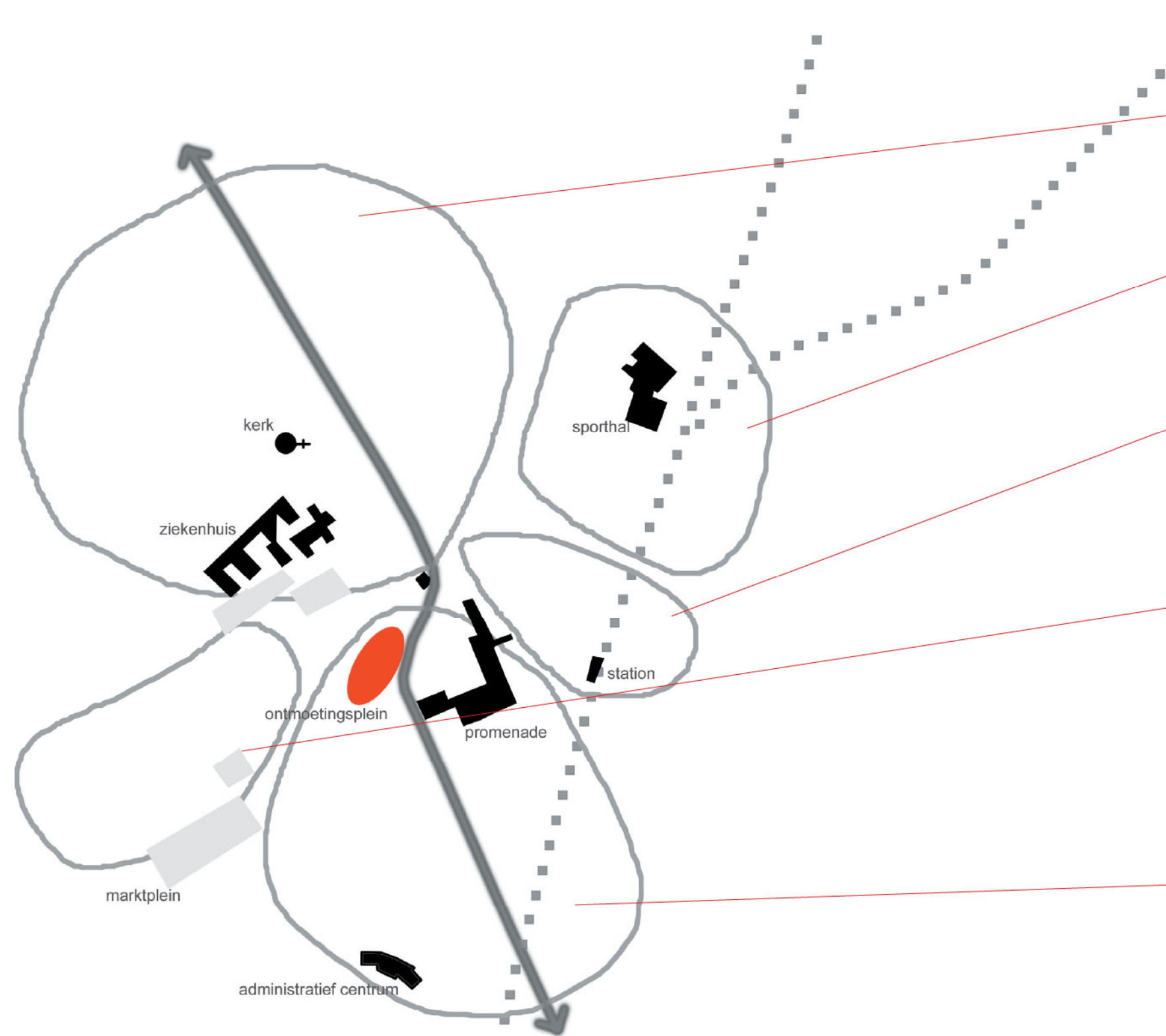


Na de sloop van een leegstaand grootwarenhuis en een parking ontstaat, zuidwestelijk van het kruispunt, een nieuwe open ruimte van bijna 120 bij 60 meter.



Antwerpsesteenweg, Korte Vredestraat, Vredestraat en Essehoutstraat ontsluiten de ontwerpsite. Het plein wordt ruimtelijk gevormd door de bestaande gevelwanden van de Antwerpsesteenweg, Korte Vredestraat en Vredestraat. Een nieuwbouw gaat de westwand vormen.

Op het gelijkvloers komen commerciële functies die eventueel ook van het plein gebruik kunnen maken. Als publieke functie gaat de mediatheek een belangrijke trekpleister op de eerste verdieping vormen. Woningen zijn voorzien op de verdiepingen.



De ontwerpdracht situeert zich in de gemeentekern. Rond de kern zijn er vijf sites van verschillende signatuur. Vijf straten doorkruisen en bepalen ze:

**Dorp**  
De dorpsstraat brengt ons naar de woonbuurt rond de kerk, de voormalige pastorie en het publieke 'Beaulieupark'. Deze omgeving heeft een uitgesproken dorpskarakter. Het Sint-Jozefziekenhuis ligt er vlak bij. De parking van dit ziekenhuis en de parking 'het Bruggeske' vormen een onrechtstreekse verbinding met de gemeentekern.

**Bos**  
De Christiaan Pallemansstraat, momenteel de markt, geeft verbinding met de villaparken, exclusieve landhuizen en verschillende mooie kastelen van Kapellen bos. Eén van de 19 kastelen rond de gemeente werd gerenoveerd tot ceremonieel gemeentehuis.

**Spoor**  
De Stationstraat heeft door haar kleinschaligheid en haar mengvorm van woon- en winkelfunctie eerder een dorpsuitstraling. Ze bindt de gemeentekern aan het station. Het station van Kapellen is gelegen langsheen de spoorlijn Antwerpen- Roosendaal.

**Markt/polder**  
Het immense marktplein ligt geïsoleerd tussen woonblokken, de Kapelse brandweerkazerne en veel garages. Deze 'tarmak' heeft onduidelijke voetgangersverbindingen met de gemeentekern, de zigzagverbindingen vergroten de psychologische loopafstand. Ondanks de ruime parkeergelegenheid op en langs het plein wordt deze site niet meer als centrum beschouwd. Schaal en pleinwand zijn aan deze teloorgang wellicht niet vreemd. De Hoevense baan en de Essehoutstraat worden getypeerd door uniforme lintbebouwing. Het bouwblokgabariet heeft twee verdiepingen onder zadeldak met smalle kavels. Het traject naar de kleipolder is er voelbaar. Groen ontbreekt nagenoeg volledig.

**Steenweg**  
De zeer drukke Antwerpsesteenweg is een lint van ruimere kavels met woon- en winkelvoorzieningen. De gewestweg heeft een capaciteit van meer dan 20.000 voertuigen per dag en is opvallend door zijn fullcolour-strip van reclame. In dit commerciële centrum werd het winkelcentrum 'Promenade' ingeplant. Het heeft regionale uitstraling en herbergt tal van merk winkels. Er is een grote ondergrondse parkeergarage voor 600 wagens met meerdere toegangen. Op afstand en voorbij de spoorweg langsheen de steenweg ligt het administratief centrum.



plein in centrum



als oriënterend baken  
als bindstof van buurten  
als stedelijk handelscentrum

plein van bewoners



om te verpozen  
om ideeën uit te wisselen  
om kennis op te doen

plein in beweging



met verkeersknooppunt  
met handelsactiviteit  
met fullcolourstrip  
met maandcyclus en dagcyclus

mediatheekplein



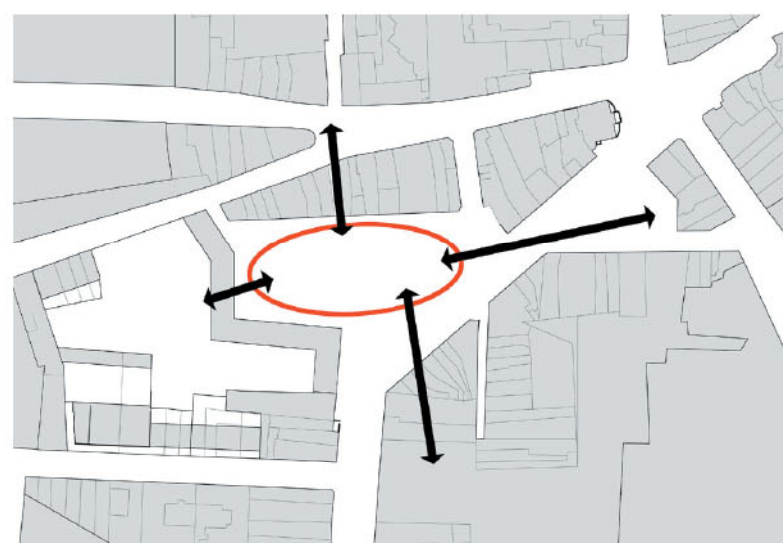
als riante toegang van mediatheek  
als lichtkrant  
als hip baken  
als forum voor videokunst

plein als knooppunt



van openbaar vervoer  
van fietsroutes  
van winkel- wandelroute

plein als pleisterplek

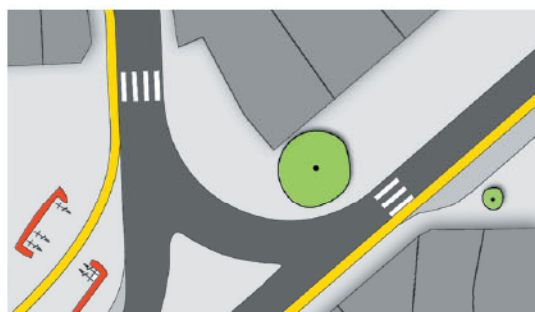


buiten vs binnen  
rust vs dynamiek  
zitten vs bewegen  
genieten vs werken









#### binding

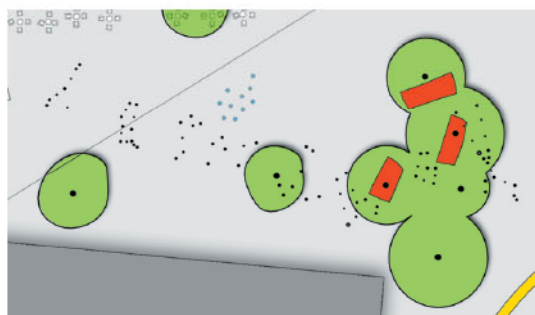
Het plein vormt als centrumplek het hart van de gemeente. De binding met het oude gemeentehuis, het wat verder gelegen marktplein en de bushaltes staat centraal.

Een tien meter breed voetpad betreft het monumentaal oude gemeentehuis op het nieuwe plein. Deze verbrede voetpaden langsheen de Antwerpsesteenweg vormen de voorbode van het plein.

Via een rechtstreekse voet- en fietsverbinding wordt het marktplein betrokken bij het centrumplein. De zuidwest-verschuiving van het centrum verkort de loopafstand naar het marktplein. In de nieuwbouw aan de zuid- en westrand is een doorsteek wenselijk.

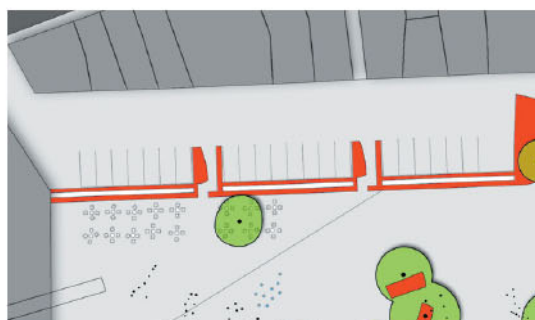
Uniformiteit in verharding en de eventuele doorsteek naar de Hoevensebaan betreft de daar aanwezige bushaltes.

De gevels rond het plein vormen de pleinvand zodat de ruimte maximaal benut wordt. Antwerpsesteenweg en Korte Vredestraat houden een gescheiden verlaagd baanvak. De fietspaden en de Vredestraat liggen geïntegreerd op het pleinniveau.



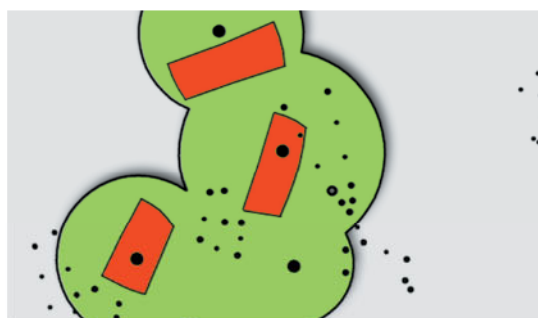
#### baken

Een hoge bomengroep van zwarte den (*Pinus nigra*) torent als een baken (landmark) boven de gebouwen uit en oriënteert het centrum in de gemeente. Oude denbestanden, gekweekt voor de voormalige mijnindustrie, typeren momenteel nog een belangrijk deel van het cultuurlandschapsbeeld van Kapellen. Als icoon van dit typische landschapsbeeld binden dennen het plein ook aan parken in de omgeving. Relatief kleine parasolvormige kruinen op hoge stammen behouden maximaal de ruimte van het plein zonder de gevels te maskeren. Hun aanwezigheid waarborgt ook groenbeleving tijdens de winter. De grote maat van aanplant geeft het plein reeds een zekere patina.



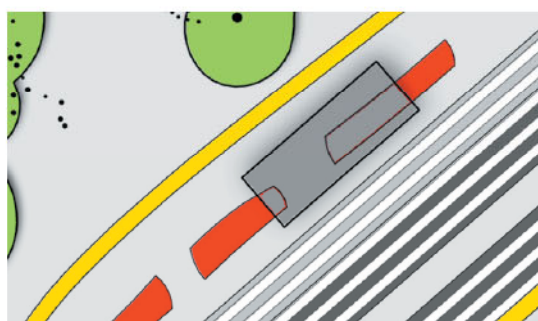
#### interactieve media

Goede toegankelijkheid vanaf het plein vergroot de interactie met de mediatheek op de eerste verdieping van de nieuwbouw. De mediatheek zet zich via een brede lichtkrant (LED-wall) op het plein verder. Via modem kan gemeentelijke informatie (openbaar onderzoek, geboortes, aankondiging, ...) verstrekt worden. Deze glazen wand ent zich op de dynamiek van de Antwerpsesteenweg en ligt daarom in haar perspectief. Fluorescent licht transformeert de wand 's avonds tot eyecatcher en sluit aan bij het spel van de fullcolour lichtreclames. Gezien de digitale ontwikkeling van kunst kan de wand een forum voor videokunst worden en een extra dimensie geven aan het plein.



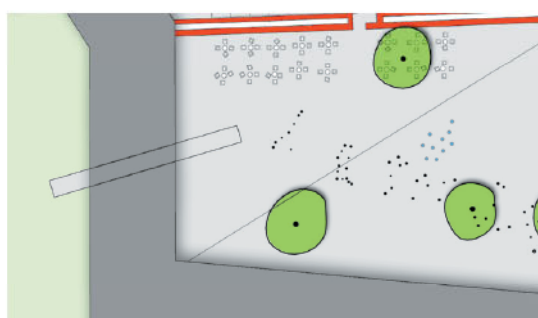
#### dynamische pleisterplek

Vormelijk is de lichtwand als uitgestrekte zitbank op het zuiden verwerkt. Ze maskeert achterliggende geparkeerde wagens voor kortparkeren in de Vredestraat. Waterstralen die uit de verharding opspuiten brengen het verkeerslawaai naar de achtergrond en verlevendigen het plein. Het fonteinwater, maar ook het oppervlaktewater, wordt via een lineair verdoken afvoergoot naar een ondergronds bassin afgeleid. Op die manier wordt de afwatering van het plein expliciet in de ontwerpfase vorm gegeven. Zitbanken onder de bomen zorgen voor verblijf in de schaduw. Vanuit de configuratie ontstaat westelijk een rustige pleisterplaats en dicht bij de Antwerpsesteenweg een drukker ontmoetingsplek. Zitbanken van hetzelfde type bij de bushalte zijn gedeeltelijk overdekt en geven uitzicht op de drukke verkeersader. Glasvezellichtpunten liggen als een sterrenhemel in de uniforme donkergrijze walsbeton. Volgens de maandcyclus wisselt hun kleur. Van bovenaf kan je in de sterrencomposities van de dierenriem herkennen. Ongeacht hun symboliek of waarde blijven dit herkenbare universele tekens die binding leggen met de gebruiker.



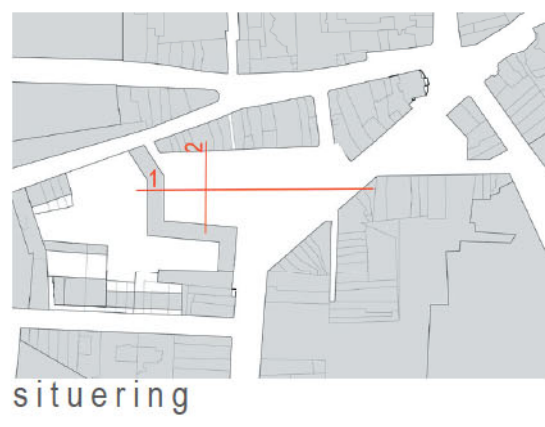
#### publiek netwerk

Dominant blijft het verkeersknooppunt. Er is wisselwerking tussen openbaar vervoer, voetgangers, fietsverkeer en automobilisten. Bushaltes blijven verspreid ingeplant maar worden door uniformiteit in verharding gelinkt met het plein. De oppervlakte voor gemotoriseerd verkeer is gereduceerd ten gunste van de zwakke weggebruiker. Een middenberm met versmalde rijvakken en uitgerekte oversteekplaats remt het verkeer en vergroot de veiligheid voor voetgangers. Het fietspad loopt over het plein en sluit aan op de fietsenstalling. Eenentwintig kortparkeerplaatsen, waaronder parkeerplaatsen voor mindervaliden, zijn bereikbaar via de Essenhoutstraat. Ook hier situeert zich de 'boekenschuif' voor de bib.

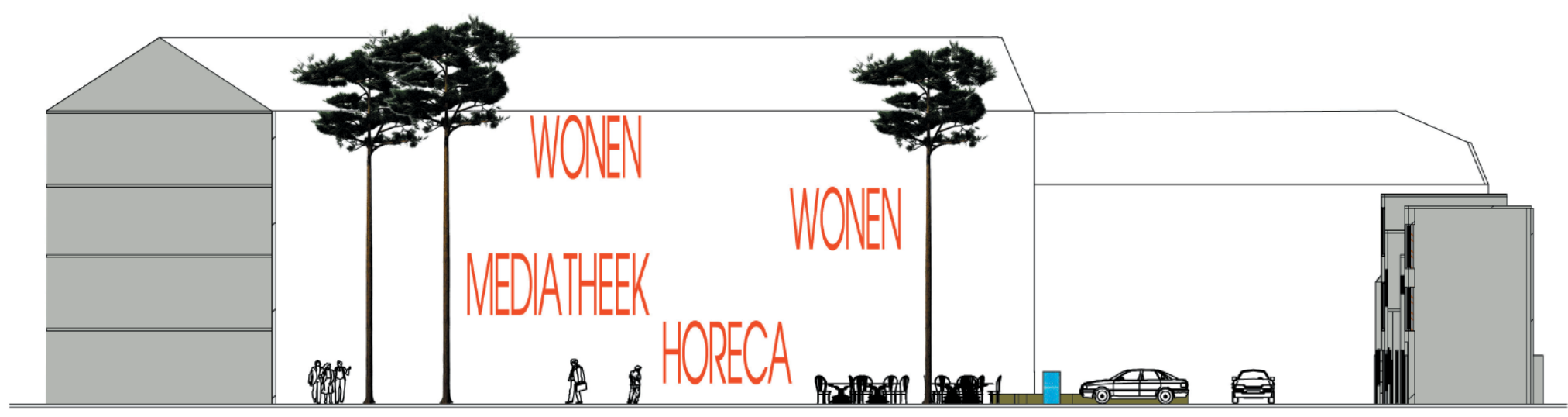


#### Agora

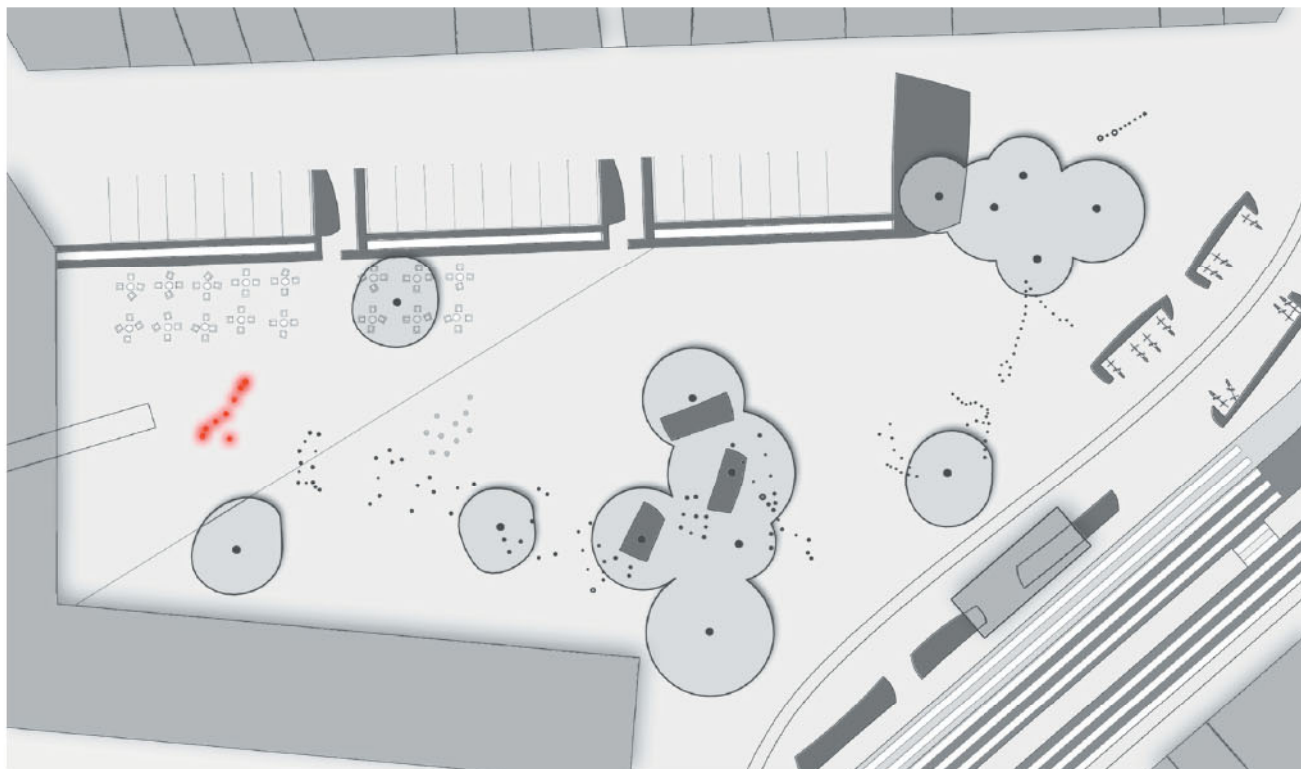
Promenade en handel op en rond het plein vormen een grootstedelijk winkelcentrum. Promenade voorziet reeds in een aanbod van overdekte terrassen voor de horeca. Als goed-weer-programma worden op het plein ook staanplaatsen voor buitenterrassen verhuurd. Hierdoor worden inkomsten gegenereerd en de kwaliteit van verblijf op het plein optimaal. Het winkelen in Kapellen wordt aangenaam.



1

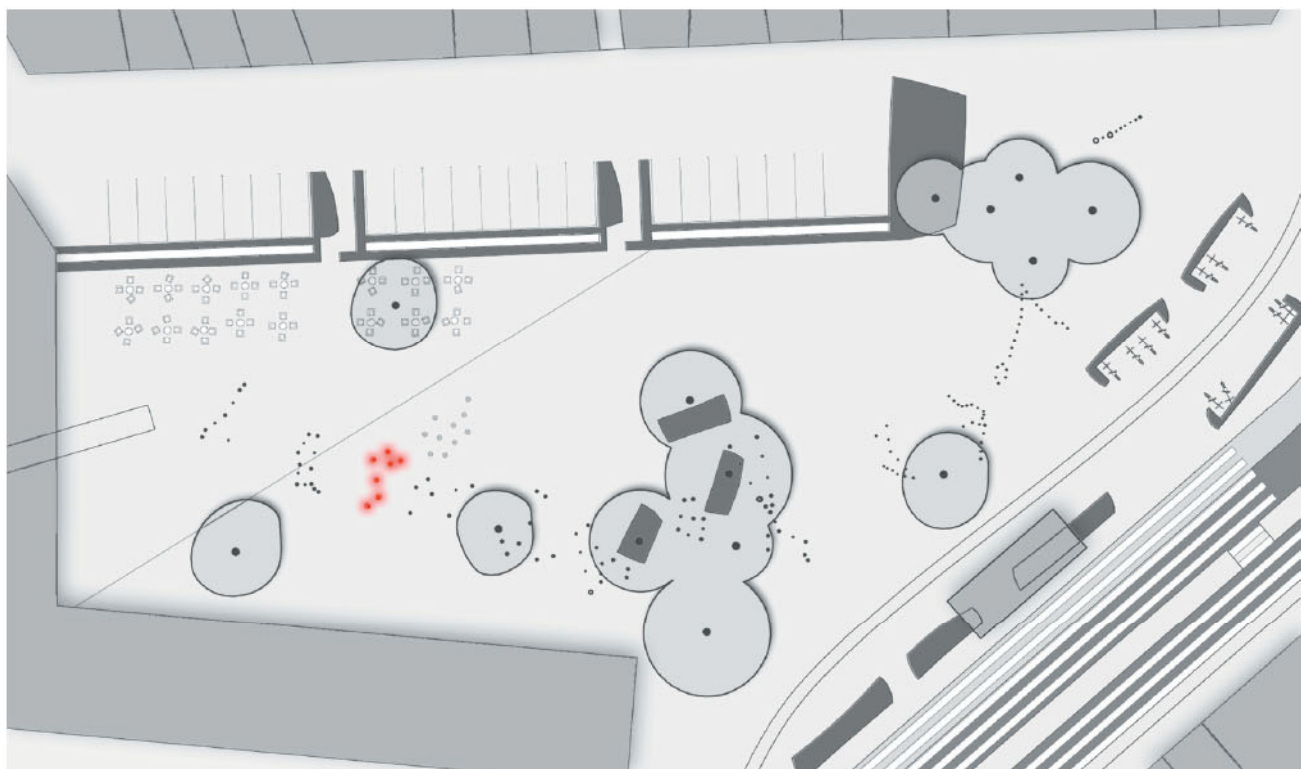


2

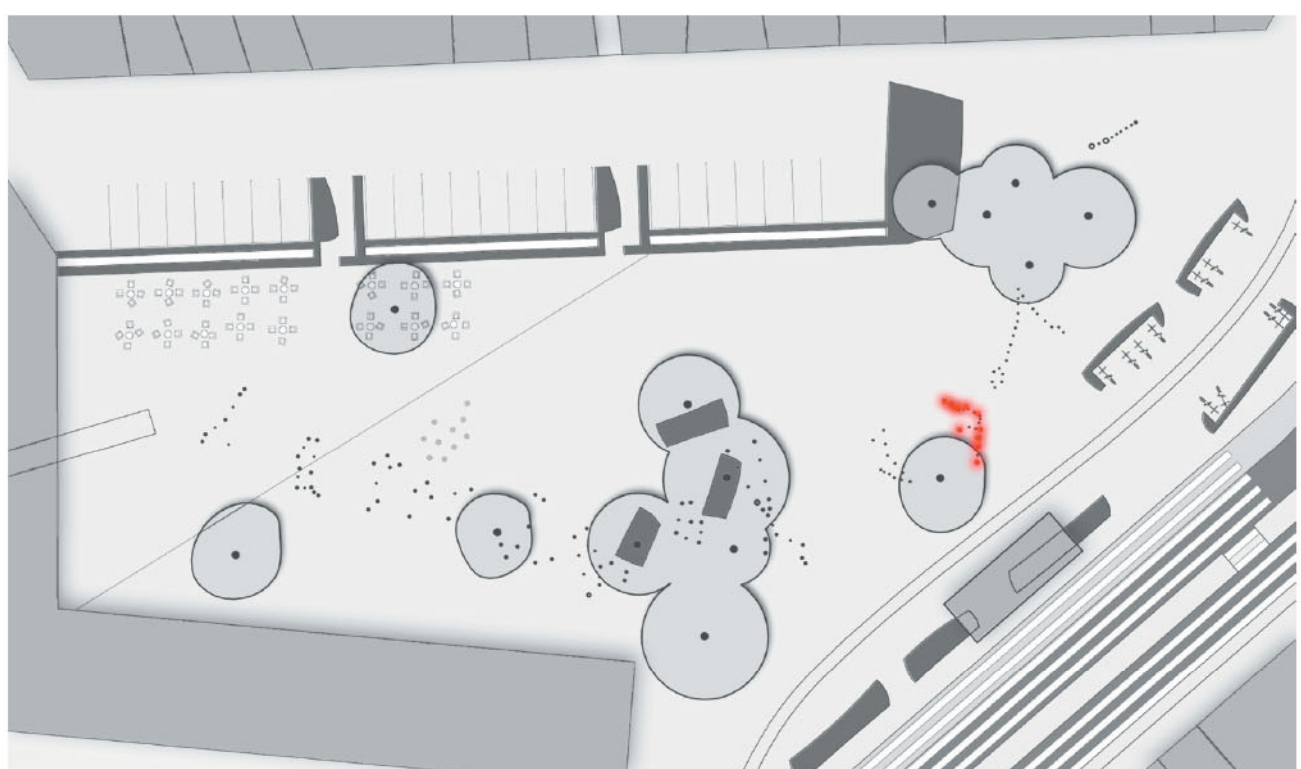


steenbok 22/12 - 20/1

31 januari 1256 | allereerste vermelding van 'Kapellen' in het oorkondeboek der abdij van Sint Bernaarts.



vissen 20/2 - 20/3

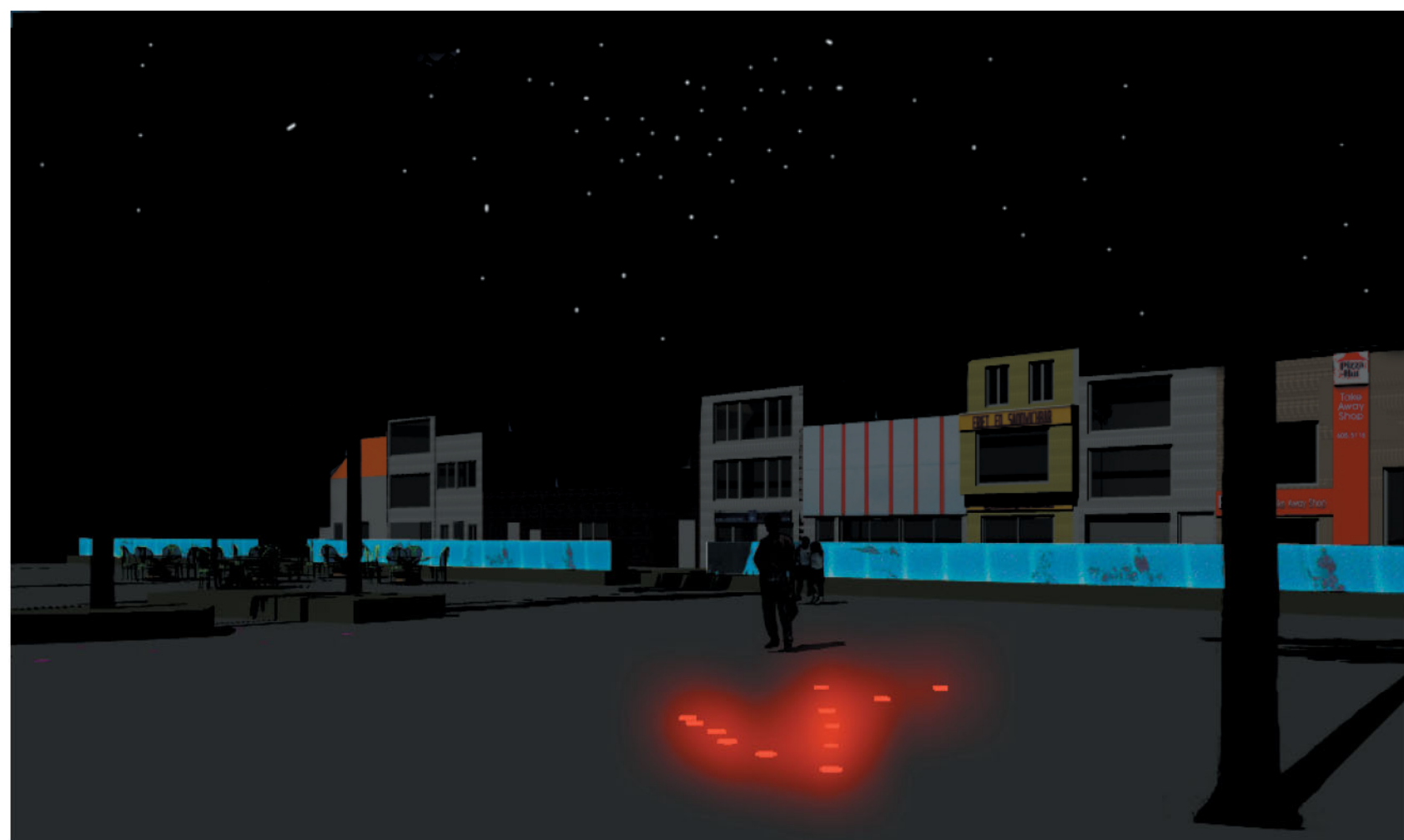


schorpioen 23/10 - 22/11

De oudste voorstelling van sterrenbeelden zijn waarschijnlijk in Mesopotamië ontstaan en door Grieken en Romeinen overgenomen. Ze ontdekten dat de zon jaarlijks een baan langs de hemel aflegt. Zij brachten de sterrenbeelden in deze riem of zodiak in verband met bepaalde data en koppelden aan elk sterrenbeeld de periode waarin de zon ze passeerde. De 12 telkens voor de sterrenbeelden werden in de tweede eeuw door sterrenkundige Claudius Ptolemeaus benoemd in zijn Almagest. Zij bestaan nog vrijwel ongewijzigd. De internationale Astronomische Unie standaardiseerde de tekens. Ze zijn algemeen bekend door de interpretatie van de psychologische astrologie.



op een warme zomerochtend



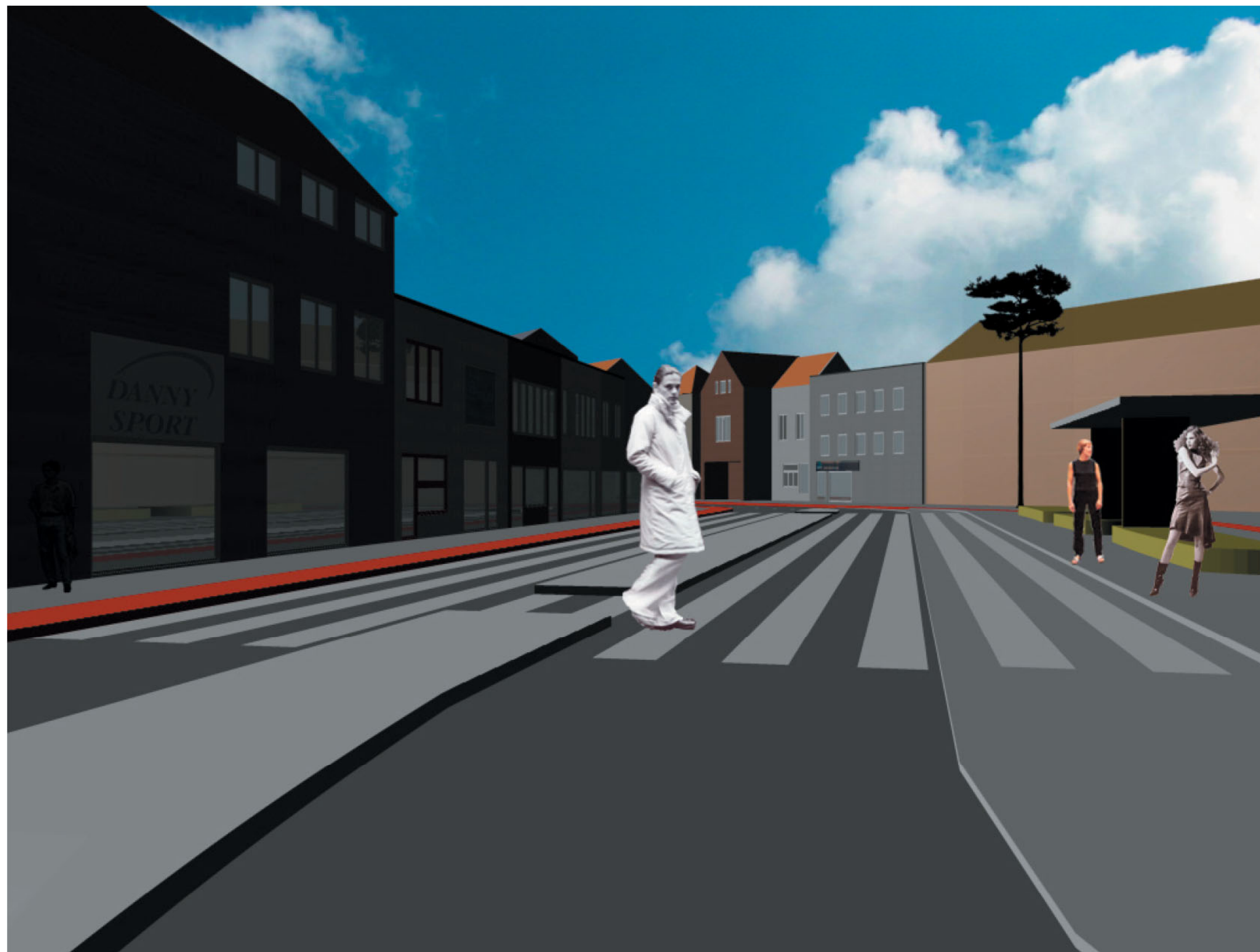
op een avond in september







RIJDEN OP DE ANTWERPSESTEENWEG



op een avond in november

Het plein reanimeert het bloedloze hart van Kapellen, focust op de identiteit van de buurt en de huidige activiteit van drukte, snelheid, beweging, reclame en chaos van de Antwerpsesteenweg. Wonen, werken, studeren, recreëren en winkelen krijgen op het centrumplein hun brandpunt.

Vanuit de geplande mediatheek ontvouwt zich een lichtkrant over het plein. Deze geeft de passant gemeentelijke informatie. Ze is tegelijk videokunst, biedt zitgelegenheid en verlicht het plein. De lichtkrant verbergt een achterliggende parking en trekt de aandacht vanop de gewestweg.

Een dak van 20 meter hoge Zwarte den verbindt de natuurlijke omgeving van het hinterland met deze stedelijke site. De ingeburgerde conifeer torent boven de lage pleinwanden uit als baken in de gemeente. Het bomendak geeft het plein zijn klassieke geometrie en beschutting op menselijke schaal.

Het agora-concept omvat binnen- en buitenmarkt, open en gesloten op het klimaat. Grondspots liggen als punten op het plein en introduceren door kleurnuance tekens in het thema van de dierenriem om aarde en hemel te verbinden. Duurzame en natuurlijke materialen: steen, hout, glas en staal vullen de basiselementen water, lucht, aarde en vuur aan. Zij geven aan het plein een tactiele sfeer en een stedelijke uitstraling.

De heraanleg van het plein stimuleert de renovatie van bestaande woningen en winkelpanden. Een verbreed voetpad langsheen de Antwerpsesteenweg verbindt het nu geïsoleerde oude gemeentehuis met het plein. Daardoor worden andere gemeenschapsfuncties als de post meer pleinbetrokken. Zuidwestelijk zorgt de doorsteek naar het marktpllein voor verdere organische verbinding met het centrumplein. Met een relatieve low-cost ontstaat een plein van veelzinnig signatuur

